

ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ – ΜΕΡΟΣ Α΄

Προέρχεται από την αραβική λέξη «ΣΛΜ» (γράφονται μόνο τα σύμφωνα) - «προφέρεται ΙΣΛΑΜ» που σημαίνει υποταγή με την έννοια της υποταγής στο Θεό – Αλλάχ από την λέξη «ιλ»- «ιλάχ» - (Θεός, στις σημιτικές γλώσσες).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1			ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΜΩΑΜΕΘ	3
2			ΤΟ ΚΟΡΑΝΙ ΚΑΙ Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ	5
3			ΤΑ (ή Οι) ΧΑΝΤΙΘ	8
4			ΟΙ 5 ΣΤΥΛΟΙ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ	8
	4.1.		Η ομολογία της πίστης, (σαχάντα)	8
	4.2.		Η προσευχή, (σαλάτ ή σαλάχ)	8
	4.3.		Η ελεημοσύνη, (ζακάτ)	9
	4.3.		Η νηστεία, (σάουμ)	9
	4.3.		Η ιερή αποδημία, (χατζ)	9
5			ΤΑ ΔΥΟ ΚΥΡΙΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ	9
	5.1.		Ο Σουνιτισμός	9
		5.1.1.	Μουσουλμανική Αδελφότητα	10
		5.1.2.	Σαλαφισμός ή Ουαχαμπισμός	10
		5.1.3.	Σουφισμός	11
	5.2.		Ο Σιιτισμός	11
		5.2.1.	Ιμαμίτες (Δωδεκατιστές)	12
		5.2.2.	Ισμαηλίτες (Ισμαϊλί ή Επταδιστές)	12
		5.2.3.	Αλαουίτες	13
		5.2.4.	Αλεβίτες	13
6			ΤΟ ΙΣΛΑΜ ΩΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	13

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - (στοιχεία έχουν ληφθεί από:)

- Παγκόσμιος Ιστορία των Θρησκειών - *Μετάφραση Νικηφόρου Βρετάκου του «Die fünf Weltreligionen»*, Helmuth von Glasenapp – Düsseldorf, Köln 1952,
- «The New Lion Handbook of World's Religions», by Lion Hudson ple, Oxford, England

Παναγιώτης Ν. Καπελώνης
Νοέμβριος 2018

1 ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΜΩΑΜΕΘ

Ο Μωάμεθ ή Μουχάμμαντ ή ή Μουχάμεντ, γεννήθηκε περίπου το έτος 570 μ.Χ. στη Μέκκα (Μακκά) και πέθανε στις 8 Ιουνίου 632 μ.Χ. στη Μεδίνα (Μαντίνα) της σημερινής Σαουδικής Αραβίας.

Στην ηλικία των 6 ετών έμεινε ορφανός και από μητέρα και ανέλαβε τη φροντίδα του ο θείος του, Αμπού Τάλεμπ, αδελφός του πατέρα του με τον γιο του οποίου τον Αλί συνδέθηκε με μεγάλη φιλία. Ο Αλί θα είναι και από τους πρώτους και πλέον πιστούς οπαδούς του Μωάμεθ.

Την εποχή εκείνη ο θείος του είχε αναλάβει τη φύλαξη της ιερής στην Μέκκα. Η Καάμπα ήταν και είναι ένα μεγάλο οικοδόμημα κυβικού σχήματος, χτισμένο πάνω σε έναν μετεωρίτη, το οποίο στέγαζε, επίσης, αγάλματα πολλών άλλων θεοτήτων. Ο μετεωρίτης αυτός όπως και διάφορες πέτρες -κυρίως μαύροι βασιλικοί λίθοι- θεωρείτο ως κατοικία θεών και ονομάζονταν «bet el», δηλαδή «οίκος του θεού». Ήταν κύριο θρησκευτικό αντικείμενο στην προϊσλαμική Αραβία και εκεί γίνονταν ετήσια προσκυνήματα από τις διάφορες φυλές.

Ο Μωάμεθ συχνά ακολουθούσε τον θείο του με τα καραβάνια, τα οποία έφερναν τα εμπορεύματα προς τη Γάζα ή τη Δαμασκό. Σ' αυτά τα εμπορικά ταξίδια ο Μωάμεθ ήρθε σε επαφή με τις μονοθεϊστικές διδασκαλίες των Ιουδαίων και των χριστιανών. Απέκτησε όμως και άλλες ποικίλες γνώσεις από τις συζητήσεις με τους προσκυνητές της Καάμπα και κυρίως από τους Πέρσες Ζωροάστρες της εποχής.

Σε ηλικία είκοσι πέντε ετών (595) παντρεύτηκε τη σαραντάχρονη - μεγαλύτερη του κατά 15 χρόνια - πλούσια χήρα Χαντίτζα, στην υπηρεσία της οποίας είχε προσληφθεί ως φύλακας καραβανιών και διαχειριστής των εμπορικών της υποθέσεων.

Με τον γάμο που έκανε απέκτησε αρκετά χρήματα ώστε να ασχοληθεί με τις εμπορικές δραστηριότητες, τομέας στον οποίο είχε αρκετές ικανότητες. Με τη Χαντίτζα έζησε είκοσι χρόνια αποκτώντας τέσσερις κόρες και δύο γιους. Οι γιοι πέθαναν μικροί ενώ από τις κόρες του η Φατιμά είναι η πιο γνωστή και σεβαστή κυρίως από τους Σίίτες γιατί παντρεύτηκε τον εξάδελφό του Αλί.

Ένα μήνα μετά το θάνατο της Χαντίτζα, επέλεξε για σύζυγό του την Αϊσά (ιερό σήμερα πρόσωπο του Ισλάμ), κόρη του πιστού οπαδού του Αμπού Μπέκερ, ηλικίας μόνο έξι ετών, την οποία παντρεύτηκε αργότερα όταν ήταν εννέα ετών, σύνηθες φαινόμενο για την εποχή εκείνη, (Χαντίθ, Suhiih του al-Bukhari 5.58.236). Ο Μωάμεθ αγάπησε την Αϊσά με πάθος, όσο δεν αγάπησε άλλη σύζυγο σε όλη του τη ζωή. Η Αϊσά θα διαδραματίσει αργότερα σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της διαδοχής του Μωάμεθ (χαλίφηδες).

Η Αϊσά ήταν η προτιμώμενη σύζυγος, ακόμα και μετά από τους γάμους του με αρκετές άλλες γυναίκες. Μάλιστα, οι άλλες σύζυγοι του Μωάμεθ - εννέα συνολικά - έπρεπε να τον εκλιπαρούν, για να τις περιποιηθεί το ίδιο με την Αϊσά. Σημειωτέον ότι το Κοράνι διατάζει τους συζύγους να φέρονται ισότιμα σε όλες τις συζύγους τους, διαταγή που ο Μωάμεθ παραβίαζε ολοφάνερα. Φυσικά, το ίδιο εδάφιο απαγορεύει στους άνδρες να νυμφεύονται περισσότερες από τέσσερις γυναίκες, (Κοράνι 4: 3).

Σύμφωνα με το Κοράνι ο Μωάμεθ έλαβε μια «θείκη αποκάλυψη» που τον εξαιρούσε από αυτόν τον νόμο: «Μην με πληγώνετε, σε ό,τι αφορά την Αϊσά, αφού η Θείκη Αποκάλυψη δεν μου το υπέδειξε σε κανένα άλλο κρεβάτι, παρά μόνο σε εκείνο της Αϊσά» (Κοράνι).

Επηρεασμένος από τις επαφές που είχε με τις άλλες θρησκείες συνήθιζε να φιλοσοφεί πάνω σε προβλήματα της ζωής, της τελικής παγκόσμιας κρίσης και συχνά αποζητούσε τη μοναξιά σε σπήλαια στα όρη κοντά στην πόλη του βυθισμένος σε περισυλλογή.

Στο σπήλαιο του Χίρα, ο Μωάμεθ, σε ηλικία 40 ετών (610 μ.Χ.), οραματίστηκε τον άγγελο Γαβριήλ, που τον βεβαίωσε ότι θα ήταν «ο απεσταλμένος του Θεού». Στη συνέχεια, τον διέταξε να «απαγγείλει» κι έτσι άρχισε σταδιακά η αποκάλυψη του Κορανίου. Το όραμα αυτό, το ανακοίνωσε ο Μωάμεθ στον περίγυρό του.

Παρότι ο Μωάμεθ παρακινήθηκε από τον Ιουδαϊσμό και τον Χριστιανισμό στην ίδρυση του Μονοθεϊσμού του, δεν μπορούμε να παραδεχθούμε ότι γνώριζε αρκετά αυτές τις δύο θρησκείες. Αν συγκρίνουμε τις βιβλικές διηγήσεις με αυτές που δίνει ο Μωάμεθ για τους πατριάρχες, τους προφήτες της Π.Δ., ή για τον Χριστό παρατηρούμε πολλά ερμηνευτικά λάθη, από τα οποία ο Μωάμεθ φαίνεται ότι ποτέ δεν είχε ουσιαστικά μελετήσει την Βίβλο αλλά την γνώριζε μόνο από διηγήσεις και από σχετικούς μύθους. Αυτός είναι και ο λόγος όπου η οικονομικά ακμάζουσα εβραϊκή κοινότητα της Μέκκα και οι Χριστιανοί όταν αργότερα προσπάθησε να τους πείσει την για την ορθότητα των οραμάτων του, τον έφεραν σε δύσκολη θέση.

Ενώ παραδεχόταν ότι η Βίβλος έχει θεία προέλευση που δεν ερχόταν σε αντίθεση με την διδασκαλία του, μια αντιπαράθεση αποκάλυπτε τις αντιθέσεις μεταξύ της διδασκαλίας του και της Βίβλου, όπως την αναφορά στον Έζρα σαν υιό του Θεού ή στον Αβραάμ σε σχέση με την Καάβα και αρκετές άλλες. Οι αντιθέσεις όμως με την Χριστιανική θρησκεία ήταν ακόμα πιο έντονες όσον αφορά την Τριαδικότητα και την Σταύρωση του Ιησού. Μοναδικό μέσο να ξεφύγει από αυτό το δίλλημα υπήρξε η διαβεβαίωση ότι οι «Καταχραστές της Γραφής» έκρυβαν το αληθινό περιεχόμενο των αποκαλύψεων που τους έγιναν ή το είχαν νοθεύσει. Φυσικά οι οπαδοί του αποδέχονταν εντελώς αυτό το επιχείρημα αφού δεν μπορούσαν να διαβάσουν την Βίβλο.

Οι έντονες αντιδράσεις κυρίως από τους Εβραίους τον ανάγκασαν το 622 μ.Χ. να εγκαταλείψει τη Μέκκα, μετά από προειδοποίηση για μία συνωμοσία που θα έθετε σε κίνδυνο τη ζωή του. Με τους οπαδούς του πήγε στη Μεδίνα και αυτή η φυγή του έγινε θρύλος: το έτος της φυγής του ονομάστηκε Εγίρα και ορίστηκε ως το πρώτο έτος του ισλαμικού ημερολογίου, ενώ το ταξίδι ονομάστηκε Χίτζρα (Hijrah=Εγίρα), δηλαδή μετανάστευση.

Στην Μεδίνα ο Μωάμεθ παρέμεινε για 8 χρόνια. Αντίθετα με τη Μέκκα, στη Μεδίνα ο Μωάμεθ απέκτησε θρησκευτικό και πολιτικό κύρος και δημιούργησε μεγάλο αριθμό οπαδών, με τη βοήθεια των οποίων άρχισε να διαδίδει στην Αραβική Χερσόνησο τη θρησκεία του Ισλάμ που διαμόρφωσε ο ίδιος, προσαρμόζοντας παλιές τελετουργικές συνήθειες των Αράβων. Κατά την περίοδο αυτή έγιναν διεξήχθησαν καθοριστικές για το Ισλάμ μάχες με τον Μωάμεθ να παίρνει μέρος σαν πολέμαρχος. Η μάχη του Μπαντρ το 624, η μάχη του Ουχούντ το 625 και η μάχη της Τάφρου το 627. Μετά την τελευταία μάχη ο Μωάμεθ διέταξε την εξολόθρευση μιας πληθυσμιακής ομάδας μεγαλύτερης των 1,000 Εβραίων της Μεδίνα (Μπανού Κουρανταγιάχ) διαβλέποντας πως η εξόντωσή τους είχε σημαντικά πολιτικά οφέλη. Η Μεδίνα πλέον γίνεται «Μαντινάτ αλ Ναμπτί», η «Πόλη του Προφήτη», όπου και ίδρυσε το πρώτο ισλαμικό κράτος καθορίζοντας παράλληλα τους νόμους της κοινότητάς του.

Το 630, πλέον σαν ικανός πολέμαρχος με τους οπαδούς του, επέστρεψε στη Μέκκα και μετά από μερικές αποτυχημένες προσπάθειες την κατέλαβε. Από τότε ο Μωάμεθ έγινε γενικά αποδεκτός ως το τελευταίος προφήτης του Αλλάχ και τα κηρύγματα του απομνημονεύτηκαν και καταγράφηκαν σταδιακά, αποτελώντας το Κοράνι που ως γραπτό κείμενο πήρε την τελική του μορφή κατά την περίοδο του τρίτου χαλίφη Οθμάν, περίπου από το 644 ως το 650 μ.Χ.

Το έτος 632, ο Μωάμεθ τέλεσε για πρώτη και μοναδική φορά στη ζωή του το «προσκύνημα» (χατζ) στην Καάμπα που παρότι έχει παγανιστική προέλευση επειδή είχε μεγάλη επιρροή στις διάφορες φυλές, τελικά ενσωματώθηκε στο κήρυγμα του Μωάμεθ.

Πλέον ο Μωάμεθ - μόλις δέκα χρόνια ύστερα από την Εγίρα, και τη δημιουργία της ισλαμικής πολιτείας - ο Μωάμεθ είχε καταφέρει να ενώσει για πρώτη φορά στην ιστορία τους όλες τις νομαδικές φυλές της Αραβικής χερσονήσου κάτω από τη σημαία του Ισλάμ. Έτσι, σίγουρος πια για την επιτυχία της αποστολής του, αποφάσισε να τελέσει το «αποχαιρετιστήριο προσκύνημα», όπως είναι γνωστό στη μουσουλμανική παράδοση, ουσιαστικά θεσμοθετώντας τις τελετουργίες που ακολουθούνται ως σήμερα.

Ως μέρος αυτού του προσκυνήματος ο Μωάμεθ εκφώνησε και τον παρακάτω διάσημο λόγο, γνωστό ως το «Τελευταίο κήρυγμα», σε ένα ακροατήριο αρκετών χιλιάδων, στην κοιλάδα Ουρανά του όρους Αραφάτ στη Μέκκα. Το χατζ αποτελεί έναν από τους πέντε «στύλους» του Ισλάμ και τελείται κάθε χρόνο τον δωδέκατο ισλαμικό μήνα, (Ντουλ-Χιτζά).

2 ΤΟ ΚΟΡΑΝΙ ΚΑΙ Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ

Ο Μωάμεθ δεν ήξερε να διαβάζει ή να γράφει. Απλώς απήγγειλε ό,τι πίστευε ότι του αποκαλυπτόταν, προκειμένου να το αποστηθίσουν και να το καταγράψουν οι σύντροφοί του. Οι Μουσουλμάνοι λόγιοι πιστεύουν ότι το κορανικό κείμενο αντιστοιχεί ακριβώς σε αυτά που αποκαλύφθηκαν στον Μωάμεθ μέσω του αγγέλου Τζιμπριήλ (Γαβριήλ). Οι αποκαλύψεις δόθηκαν σε μια περίοδο 20 με 23 χρόνων περίπου, από το 610 ως το θάνατό του το 632.

Τον καιρό του θανάτου του Προφήτη Μωάμεθ, πολλές από τις «αποκαλύψεις του Θεού» προς το πρόσωπό του βρίσκονταν ήδη πρόχειρα καταγεγραμμένες σε διάφορα υλικά, όπως φοινικόφυλλα, δέρματα και κόκκαλα.

Μετά τον θάνατο του Μωάμεθ, το 632 μ.Χ., προέκυψε πρόβλημα στην καθοδήγηση των πιστών του Μωάμεθ. Αρσενικό διάδοχο δεν άφησε διότι οι γιοι του πέθαναν μικροί σε ηλικία. Πολλοί θεωρούσαν ότι ο διάδοχος του Μωάμεθ έπρεπε να προέρχεται από την οικογένεια του και κατά συνέπεια ο διάδοχος θα ήταν ο εξάδελφος του Μωάμεθ, Αλί που ήταν και γαμπρός του Μωάμεθ γιατί είχε παντρευτεί την κόρη του Μωάμεθ Φατίμα. Όμως το μίσος της νεαρότερης γυναίκας τους Μωάμεθ, της Αϊσέ, για την κόρη του άντρα της, Φατίμα, (κακιά πεθερά), εκδηλώθηκε και σε έντονη αποστροφή για τον άντρα της Αλί. Η Αϊσέ κατάφερε να παραγκωνίσει τον Αλί και να ορίσει διάδοχο του συζύγου της, τον πατέρα της Αμπού Μπακρ, ο οποίος είναι και ο πρώτος χαλίφης του Ισλαμισμού.

Επί χαλιφείας του Αμπού Μπακρ αρκετές Αραβικές φυλές που είχαν προσηλυτιστεί αποστάτησαν κατά του Ισλάμ και αρκετοί πόλεμοι διεξήχθησαν κατά των αποστατών οι οποίοι κόστισαν τη ζωή των περισσότερων από τους πιστούς του

Μωάμεθ, που είχαν ακούσει τη διδασκαλία του προφήτη τους. Ο κίνδυνος να χαθεί για πάντα ο «Λόγος του Θεού» ήταν άμεσος. Για τον λόγο αυτό ο Αμπού Μπακρ, επιφόρτισε τον 21χρονο Ζαγίντ ιμπν Θασμπίτ, έναν από τους τέσσερις που κατέγραφαν τα λεγόμενα του προφήτη κατά τη διάρκεια της ζωής του, να καταγράψει και να συγκεντρώσει σε ένα βιβλίο αυτά που θυμόντουσαν οι Κουράα (έτσι λέγονταν αυτοί που είχαν απομνημονεύσει ολόκληρο το κοράνι) και οτιδήποτε είχε γραφεί αποσπασματικά.

Το Κοράνι είναι το θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίζεται το Ισλάμ και θεωρείται ως το αντίγραφο ενός ουράνιου πρωτότυπου. Στους ανθρώπους κυκλοφορεί απλά ένα αντίγραφο του. Το πρωτότυπο αυτό βρίσκεται πάντοτε μπροστά στον Αλλάχ. Έχει την ίδια θέση που έχει στον Χριστιανισμό ο Ιησούς ως προαιώνιος Λόγος του Θεού και μάλιστα αποκαλείται «λόγος του Αλλάχ», χωρίς βέβαια να έχει κάποια σχέση με την Δημιουργία όπως ο Προαιώνιος Λόγος.

Σύμφωνα με το κοράνι, ο Μωάμεθ είναι «Προφήτης» και «Απόστολος του Θεού», «ο τελευταίος αγγελιοφόρος» του Θεού ο οποίος στάλθηκε για να αποσαφηνίσει τις Γραφές στους πιστούς. (Κοράνι: 2: 101· 5: 13-19· 9: 32-33).

Το κοράνι διαιρείται σε 114 κεφάλαια. Κάθε κεφάλαιο ονομάζεται «σούρα» και αποτελείται από 3 έως 286 στίχους «αγιά» και κάθε στίχος μπορεί να αποτελείται από 2 έως 10.000 λέξεις. Στο αραβικό πρωτότυπο οι σούρες, είναι γνωστές με τα ονόματα που φέρουν π.χ. αλ-Φατίχα (Η Έναρξη), αλ-Μπάκαρα (Η Αγγελάδα), κλπ. αλλά στην εποχή μας επικρατεί ο αριθμητικός προσδιορισμός των κεφαλαίων.

Η γλώσσα και το αλφάβητο του κορανίου (αραβικά), θεωρούνται επίσης ιερά και θεόπνευστα. Η «σαχάντα» (shahadah) αποτελεί το μουσουλμανικό σύμβολο της πίστης: «Δεν υπάρχει άλλος θεός εκτός από τον Αλλάχ και ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης του».

Το Κοράνι αποτυπώνει εμφανώς τα διάφορα ιστορικά γεγονότα της πορείας του Μωάμεθ. Για παράδειγμα όταν ο Μωάμεθ ήταν στην Μεδίνα αναφέρεται στους Εβραίους και στους Χριστιανούς σαν αγαθούς, (σούρα 5, 85-88). Αργότερα συνειδητοποιώντας την άβυσσο που χωρίζει την διδασκαλία του από την Βίβλο, τους αποκαλεί άπιστους και ότι ο Αλλάχ θα τους τιμωρήσει για το ψέματά τους (9, 30).

Μετά τον θάνατο του Αμπού Μπακρ όπως προαναφέρθηκε δεύτερος χαλίφης εκλέχθηκε ο Ουμάρ που ήταν πατέρας της συζύγου του Μωάμεθ της Χάφσα μπιντ Ουμάρ. Επί Ουμάρ ο Ζαγίντ έκανε πολλά αντίγραφα του κορανίου, τα οποία μοιράστηκαν σε όλες τις πόλεις, φέρνοντας τη σφραγίδα της αυθεντικότητας. Υπό την χαλιφεία του Ομάρ η Ισλαμική Αυτοκρατορία επεκτάθηκε σε λιγότερο από δύο χρόνια κατακτώντας ολόκληρη την Αυτοκρατορία των Σασσανιδών Περσών και λίγο αργότερα περισσότερα από τα δύο τρίτα της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Ο Ουμάρ τελικώς, μετά από δέκα χρόνια χαλιφείας (634-644), δολοφονήθηκε το 644 από έναν αιχμάλωτο πολέμου, στη Μεδίνα.

Μετά τη δολοφονία του Ουμάρ ανακηρύχτηκε ως τρίτος χαλίφης ο Οθμάν στην ηλικία των 67 ετών, που ήταν γαμπρός του Μωάμεθ καθώς είχε νυμφευθεί δύο κόρες του από την Χάφσα,. Συνολικά κυβέρνησε 12 χρόνια. Ο χαλίφης Οθμάν συνέδεσε το όνομά του με την τελεσίδικη καταγραφή του Κορανίου, ενέργεια που πυροδότησε έντονες αντιδράσεις από πλευράς του Αλί και των συντρόφων του καθώς ισχυρίστηκαν πως εξαφανίστηκαν σημαντικά εδάφια της εποχής του Μωάμεθ που κατήγγειλαν τις αραβικές φυλές των Κουραϊσιτών και Ομεϋαδών. Τον σκότωσαν εξεγερμένοι Άραβες από την Αίγυπτο, μπαίνοντας στο σπίτι του στη Μεδίνα το 656.

Μετά τον Οθμάν τέταρτος χαλίφης εκλέχτηκε ο Αλί ο εξάδελφος του Μωάμεθ (γιός του αδελφού του πατέρα του Αμπού Τάλεμπ). Ο Αλί κυβέρνησε μόνο για 4 χρόνια, από το 656 έως το 661 και μετέφερε την πρωτεύουσα του χαλιφάτου από τη Μεδίνα στην Κούφα της Μεσοποταμίας. Κατά την διάρκεια της χαλιφείας του, τον Οκτώβριο του 656 ξέσπασε η πρώτη μουσουλμανική εμφύλια σύρραξη μεταξύ των οπαδών της Αισά η οποία είχε εν τω μεταξύ συνεργαστεί με τον στρατηγό και τοπάρχη της Συρίας, Μωαβία και μετέπειτα ιδρυτή της δυναστείας των Ομαγιάδων χαλιφών. – και των οπαδών του Αλί. Η λεγόμενη μάχη της Καμήλας κατά την οποία ενώ οι οπαδοί του Μωαβία είχαν ηττηθεί, η Αϊσέ συνέχισε να πολεμάει μόνη της πάνω σε μια καμήλα ενώ είχε περικυκλωθεί από τους πολεμιστές του Αλί όπου τελικά και την αιχμαλώτισαν. Η επόμενη εμφύλια σύρραξη επρόκειτο να γίνει το 657 μεταξύ του Μωαβία και του Αλί στην περιοχή του Σιφίν δίπλα στον Ευφράτη, η οποία όμως τελικά απετράπη μετά από αμοιβαία συμφωνία των αντιμαχόμενων την οποία όμως δεν ενέκριναν κάποιοι από τους οπαδούς του Αλί που αργότερα ονομάστηκαν Χαριζίτες.

Ο Αλί και αυτός δολοφονήθηκε το 661 - (για την δολοφονία του θα μιλήσουμε παρακάτω) – και τον διαδέχθηκε ο γιός του Χουσεΐν. Το 680 ο Χουσεΐν πολέμησε κατά του γιού του Μωαβία, Γιαζίντ στη μάχη της Καρμπάλα. Ο Χουσεΐν και οι σύντροφοί του σφαγιάσθηκαν ενώ οι γυναίκες και τα παιδιά του πωλήθηκαν στα σκλαβοπάζαρα.

Έκτοτε, οι μουσουλμάνοι διασπάστηκαν σε Σουνίτες και Σίίτες. Οι Σουνίτες υποστήριζαν πως οι διάδοχοι του Προφήτη Μωάμεθ έπρεπε να διορίζονται αξιοκρατικά σε αντίθεση με τους Σίίτες που ζητούσαν για διαδόχους τους φυσικούς κληρονόμους του Προφήτη.

Ο Αλί και ο γιός του Χουσεΐν είναι τα βασικά πρόσωπα του διαχωρισμού μεταξύ Σουνιτών (Sunni) και Σιιτών (Shia). Για τους Σουνίτες ο Αλί θεωρείται ως ο τέταρτος και τελευταίος από τους Χαλίφες Ρασιντούν («ορθά καθοδηγούμενους» Χαλίφες), ενώ για τους Σίίτες, ο πρώτος Ιμάμης και ότι γεννήθηκε μέσα στον ιερό περίβολο της Κάαμπα.

Στο Σουνιτικό Ισλάμ οι χαλίφηδες θεωρούνται ότι εκτελούν χρέη προστασίας του Ισλάμ διατηρώντας την πολιτική τους ταυτότητα και χωρίς να φέρουν ιδιαίτερα, θεία χαρίσματα.

Στον αντίποδα, στο Σιιτικό Ισλάμ οι ιμάμηδες (Δώδεκα σε αριθμό – Ιμαμάτο των Δώδεκα) θεωρούνται απόγονοι του Προφήτη Μωάμεθ και διακρίνονται για τα υπερφυσικά προσόντα τους. Επομένως σύμφωνα με τους Ιρανούς Σίίτες δεν ήταν καθόλου παράδοξη η φημολογία, στις απαρχές της Ισλαμικής Επανάστασης του 1979, ότι η μορφή του Ιμάμη Χομείνι ήταν χαραγμένη στο φεγγάρι.

Κατά συνέπεια για την δολοφονία του Αλί υπάρχουν δύο αντίστοιχες εκδοχές.

Η εκδοχή των Σιιτών σύμφωνα με την οποία το 661 ο Μωαβίας έστειλε άντρες του στην Κούφα και τον δολοφόνησαν πίσωπλάτα την ώρα που προσευχόταν σε ένα τέμενος.

Και η εκδοχή των Σουνιτών κατά την οποία τον Ιανουάριο του 661, ένας Χαριζίτης, ο Αμπντούρ Ραχμάν ιμπν Μαλγιάμ, δολοφόνησε τον Αλί όταν έβγαινε έξω από το σπίτι του για να πάει στο τζαμί για την εσπερινή προσευχή.

Η ημέρα μνήμης του θανάτου του Χουσεΐν στη μάχη της Καρμπάλα είναι η πιο σημαντική εορτή για τους. Ονομάζεται Ασουρά Σίίτες και είναι μέρα μεγάλου πένθους. Τελείται τη δέκατη ημέρα του ισλαμικού μήνα Μουχαράμ, στη διάρκεια της οποίας οι Σίίτες θρηνούν για το μαρτύριο του Ιμάμη Χουσεΐν στη μάχη της Καρμπάλα. Ντύνονται με μαύρα ρούχα και συγκεντρώνονται σε δημόσιους χώρους όπως πλατείες και

δρόμους για να μιμηθούν τον πόνο του Ιμάμη Χουσεΐν. Η Ασούρα δεν πρέπει να ταυτίζεται αποκλειστικά με την αυτομαστίγωση σε βαθμό αιμορραγίας διότι το τελετουργικό διαφέρει από περιοχή σε περιοχή. Στα περισσότερα μέρη του Ιράν, ο κόσμος μαστιγώνεται ντυμένος χωρίς να επιδιώκει να τραυματιστεί ενώ ρυθμικά χτυπάει τη δεξιά παλάμη στο ύψος της καρδιάς σε ένδειξη πένθους.

3. ΤΑ ΧΑΝΤΙΘ

Τα Χαντίθ (*Hadith* - αναφορές) είναι η παράδοση γύρω από την συμπεριφορά και τη σοφία του Μωάμεθ, που καθορίστηκαν μεταδιδόμενα από στόμα σε στόμα από αυτόπτες μάρτυρες κυρίως της πρώτης αλλά και της δεύτερης και της τρίτης Ισλαμικής γενιάς.

Δεν θεωρούνται όλα τα Χαντίθ έγκυρα από τους θεολόγους-νομοδιδάσκαλους του Ισλάμ. Υπάρχουν πολλές συλλογές Χαντίθ και έχει αναπτυχθεί ολόκληρη επιστήμη ώστε να εξακριβωθεί ποια Χαντιθ θεωρούνται αυθεντικά.

Οι δύο κλασικές συλλογές είναι οι «Σαχίχ» (Suhih) του al-Bukhari και του Muslim. Οι συλλογές αυτές ονομάζονται «γνήσιες» (al-suhihan) και περιέχουν αφηγήσεις δογματικού, ηθικού και ιστορικού ενδιαφέροντος. Οι Σίιτες έχουν τα δικά τους Χαντίθ τα οποία αποδίδουν στην οικογένεια του Αλή.

Ενώ το Κοράνιο είναι ο λόγος του Θεού, τα Χαντίθ θεωρούνται «ο λόγος του Μωάμεθ». (Περισσότερα για τα Χαντίθ στο Μέρος Β').

4. ΟΙ 5 ΣΤΥΛΟΙ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ

Το Ισλάμ ρίπτει το κέντρο του βάρους στα καθήκοντα των πιστών απέναντι στο θέλημα του Θεού, και όχι στη θεωρητική θεολογική γνώση (ορθοπραξία). Όχι η δογματική διδασκαλία, αλλά η υποταγή στον Θεό, τον Κύριο του σύμπαντος κόσμου, και η τήρηση των εντολών του συνιστούν την ουσία του Ισλάμ. Όχι επίσης το μυστήριο, αλλά η έμπρακτη απόδειξη της αφοσίωσης στο νόμο του Θεού. Γι' αυτό πέντε βασικά και λιτά στη διατύπωσή τους καθήκοντα συνιστούν τους λεγόμενους «στύλους του Ισλάμ»:

4.1. Η ομολογία της πίστης, (σαχάντα)

Η επανάληψη της φράσης «δεν υπάρχει άλλος Θεός παρά μόνο ο Αλλάχ και ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης του». Πρόκειται για μια σύντομη ομολογία πίστης, που περιέχει τις δύο βασικότερες διδασκαλίες του Ισλάμ και προβάλλει το Μωάμεθ ως τον τελευταίο και μεγαλύτερο από τους προφήτες, αλλά και ως πρότυπο της ισλαμικής ζωής γενικά. (Σούρα 33:40)

4.2. Η προσευχή, (σαλάτ ή σαλάχ)

Η προσευχή, πρέπει να γίνεται πέντε φορές την ημέρα κατά προτίμηση στο τζαμί κοιτάζοντας προς τη Μέκκα (Σούρα 2:144). Επαναλαμβάνεται πέντε φορές την ημέρα με τρόπο τελετουργικό. Το πρωί μεταξύ χαραυγής και ανατολής του ήλιου, το μεσημέρι, γύρω στις 3 το απόγευμα, μετά την δύση του ήλιου, και το βράδυ όταν είναι σκοτάδι. Το

Κοράνι αναφέρει μόνο τρεις υποχρεωτικές προσευχές τονίζοντας κυρίως την μεσημβρινή προσευχή. Στη Χαντίθ όμως ξεκαθαρίζεται ο αριθμός των προσευχών και η χρονική στιγμή που πραγματοποιούνται.

4.3. Η ελεημοσύνη, (ζακάτ)

Η υποχρέωση να δίνει κανείς ένα ποσοστό του εισοδήματός του και της αξίας κάποιας ιδιοκτησίας στους φτωχούς. Δίνοντάς το, συμβάλλει στον εξαγνισμό της υπόλοιπης περιουσίας του. Σε όσες χώρες έχει καταργηθεί, η ελεημοσύνη γίνεται όπως και στις Χριστιανικές χώρες, δηλαδή σαν εθελοντισμός. (Κοράνι 24:56)

4.4. Η νηστεία, (σάουμ)

Κατά τη διάρκεια του Ραμαντάν (Ραμαζανιού), του 9ου μήνα του ισλαμικού ημερολογίου, απαγορεύεται το φαγητό, το ποτό (ακόμα και νερό) και το κάπνισμα από την ανατολή μέχρι τη δύση του ηλίου. (Κοράνι 17: 78)

4.5. Η ιερή αποδημία, (χατζ)

Η ιερή αποδημία, Χατζ, στη Μέκκα: Κάθε πιστός, τουλάχιστον μια φορά στη ζωή του, θα πρέπει να επισκεφθεί τους ιερούς τόπους του Ισλάμ «αν μπορεί να αντεπεξέλθει στα έξοδα», τον 12ο μήνα του ισλαμικού ημερολογίου και αν μπορεί να εξασφαλιστεί η διαβίωση της οικογένειάς του κατά την απουσία του. (Κοράνι 3:87)

5. ΤΑ ΔΥΟ ΚΥΡΙΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΚΛΑΔΙΑ ΤΟΥΣ

Η κύρια διαφορά των σουνιτών από τους σίιτες είναι πολιτική, που επενδύθηκε και με θρησκευτική ορολογία. Πρόκειται για τη μεγάλη διαμάχη περί ιμαμάτου και χαλιφάτου, για το ποιος δηλαδή θα έχει την εξουσία του Ισλάμ, ο ιμάμης των σιιτών ή ο χαλίφης του σουνιτών. Το ζήτημα αυτό ανέκυψε μετά τον θάνατο του Μωάμεθ (632) και οξύνθηκε από το 656 και έπειτα, όταν την ηγεσία του χαλιφάτου ανέλαβε ο Άλι. (πρώτος ξάδελφος και γαμπρός του Μωάμεθ στη θυγατέρα του Φατιμά). Και ενώ ο χαλίφης (και διάδοχος του Μωάμεθ) δεν έχει χαρισματικές ιδιότητες αλλά είναι απλός ο κυβερνήτης του Ισλάμ και ο προστάτης της πίστης και των πιστών, ο ιμάμης των σιιτών είναι όχι μόνον πολιτικός αλλά και χαρισματικός αρχηγός και στο πρόσωπό του συνδυάζει την θρησκευτική και κοσμική συγχρόνως εξουσία. Τουλάχιστον οι 12 πρώτοι ιμάμηδες θεωρούνται εξαιρετές προσωπικότητες, ικανές, χάρη στην θεία έμπνευση (ilhām), να γνωρίζουν την αληθινή έννοια της αποκάλυψης και να ερμηνεύουν αλάνθαστα τον θείο νόμο.

5.1. Ο Σουνιτισμός

Η λέξη προέρχεται από το όνομα «sunni» που σημαίνει ακόλουθοι των ηθών (του προφήτη). Οι Σουνίτες θεωρούν ότι παραμένουν πιστοί στην sunna, η οποία κατ' αυτούς αποτελείται από τις έξι Χαντίθ («Αναφορές») που συντάχθηκαν τον 3ο αιώνα μετά το Μωάμεθ (τον 9ο μ.Χ.). Αντίθετα οι Σίιτες αποδέχονται τη δική τους Χαντίθ.

Ορισμένες φορές οι σουνίτες μουσουλμάνοι αναφέρονται ως «ορθόδοξοι» και αποτελούν σήμερα το 80% και πλέον του ισλαμικού κόσμου.. Είναι το κομμάτι που πιστεύει πως όλοι οι σύντροφοι του Προφήτη ήταν φερέγγυοι και πως ο καλύτερος σύντροφος μετά τον Προφήτη ήταν ο πρώτος χαλίφης Αμπού Μπακρ. Ακολουθεί ο δεύτερος χαλίφης Ομάρ Χατάμπ και στη συνέχεια ο Οθμάν και ο Αλί.

Επίσης, παραδέχεται ότι τέσσερις ήταν οι μεγάλοι νομοδιδάσκαλοι και θεολόγοι της μουσουλμανικής θρησκείας, των οποίων η γνώμη θεωρείται ότι έχει κύρος νόμου. Ονομάζονται Μεγάλοι Ιμάμηδες και είναι οι Αζάμ Έμπου Χανιφέ, Μαλίκι, Χανμπελί και Σάφι.

Σουνίτες είναι σχεδόν το σύνολο του αραβικού κόσμου και ειδικώς των χωρών της Βόρειας Αφρικής και της Αραβικής Χερσονήσου. Σημειώνεται ότι στη σουνιτική ομάδα των Μαλίκι ανήκει το σύνολο σχεδόν των Αράβων της Βόρειας Αφρικής. Επίσης, Σουνίτες είναι η πλειονότητα των μουσουλμάνων της Τουρκίας, της Βαλκανικής, της Αφρικής, της Νοτιοανατολικής Ασίας, της Κίνας και της Νότιας Ασίας.

5.1.1. Μουσουλμανική Αδελφότητα

Κύρια θρησκευτική σουνιτική οργάνωση θεωρείται η Μουσουλμανική Αδελφότητα στην Αίγυπτο, οποία είναι ένα εκτός από θρησκευτικό, πολιτικό και κοινωνικό κίνημα. Θεωρείται η μεγαλύτερη, καλύτερα οργανωμένη πολιτική δύναμη στην Αίγυπτο. Υπολογίζεται από διαφορετικές πηγές πως έχει περίπου 2,5 εκατομμύρια οπαδούς/υποστηρικτές. Ιδρύθηκε στην Αίγυπτο από τον Μαγκρέμπ. Ιδρύθηκε το 1928 στην Ισμαηλία της Αιγύπτου, από τον Χασάν αλ Μπάννα (Hasan al-Banna), έναν 22χρονο δάσκαλο, ως απάντηση στη διάλυση του Ισλαμικού Χαλιφάτου από τον Τούρκο ηγέτη Κεμάλ Ατατούρκ το 1924 και εξαπλώθηκε και σε άλλες μουσουλμανικές χώρες. Η μεγαλύτερη, από τις οργανώσεις της βρίσκεται στην Αίγυπτο, παρά τα αλλεπάλληλα μέτρα καταστολής της κυβέρνησης το 1948, το 1954, το 1965, το 2013

Μετά την Αιγυπτιακή Επανάσταση του 2011, δημιούργησε ένα πολιτικό κόμμα, την Ελευθερία και Δικαιοσύνη. Το κόμμα κέρδισε σχεδόν το ήμισυ των εδρών στις βουλευτικές εκλογές του 2011-12, και ο υποψήφιος του, Μοχάμεντ Μόρσι, κέρδισε τις προεδρικές εκλογές του Ιουνίου του 2012. Ωστόσο ο Μόρσι ανετράπη μετά από μαζικές διαδηλώσεις μέσα σε ένα χρόνο. Εκατοντάδες μέλη της σκοτώθηκαν, και εκατοντάδες, συμπεριλαμβανομένου του Μόρσι και του μεγαλύτερου μέρους της ηγεσίας της Αδελφότητας, φυλακίστηκαν. Τον Σεπτέμβριο του 2013, το αιγυπτιακό δικαστήριο έθεσε εκτός νόμου την Αδελφότητα και τις ενώσεις της, ενώ διέταξε να κατασχεθούν τα περιουσιακά της στοιχεία. Το Δεκέμβριο η υποστηριζόμενη από το στρατό προσωρινή κυβέρνηση, κήρυξε το κίνημα ως τρομοκρατική ομάδα.

5.1.2. Σαλαφισμός ή Ουαχαμπισμός

Αποτελεί άλλη μία, φονταμενταλιστικού τύπου, έκφραση του σουνιτικού Ισλάμ και κυρίαρχο ρεύμα ή κίνημα στην Σαουδική Αραβία. Ο Ουαχαμπισμός πήρε την ονομασία του από έναν κήρυκα και λόγιο του δέκατου όγδοου αιώνα, τον Μουχάμαντ ιμπν Αμπντ αλ-Ουαχάμπ (1703-1792). Οι υποστηρικτές του κινήματος συχνά αντιτίθενται στον όρο «Ουαχαμπισμός» θεωρώντας τον υποτιμητικό και προτιμούν να αποκαλούνται Σαλαφιστές ή μουαχίντ. Ο σύγχρονος Σαλαφισμός βασίζεται σε μια αυστηρή

επανερμηνεία του Ισλάμ, που καλεί τους μουσουλμάνους να επιστρέψουν στις αρχικές διδασκαλίες που περιγράφονται στο Κοράνι και στις πρακτικές του Προφήτη Μωάμεθ, όπως κατανοήθηκαν από τους συντρόφους του. Σύμφωνα με τους Σαλαφιστές, μη-ισλαμικές σκέψεις έχουν μολύνει το «αληθινό» μήνυμα του Ισλάμ για αιώνες και οδήγησαν στην απομάκρυνση από τον ισλαμικό τρόπο ζωής.

Οι Σαλαφιστές αποτελούν μειοψηφία μεταξύ του παγκόσμιου μουσουλμανικού πληθυσμού, ακόμη και μεταξύ των Ισλαμιστών. Κατά κάποιο τρόπο, ο Σαλαφισμός μπορεί να θεωρηθεί ως απόρριψη της πολιτικής ιδεολογίας της Μουσουλμανικής Αδελφότητας.

Παραδόξως για μια απολιτική ιδεολογία, ο Σαλαφισμός έχει γίνει μια σημαντική δύναμη στην πολιτική της Μέσης Ανατολής. Αυτή η ιστορία αρχίζει με την Αραβική Άνοιξη, η οποία ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2011 και σηματοδότησε μια σημαντική στροφή στην πορεία του Ισλαμισμού στον εικοστό αιώνα. Η Αραβική Άνοιξη είδε την ραγδαία άνοδο και την πτώση της Μουσουλμανικής Αδελφότητας και ταυτόχρονα τον σχηματισμό των σαλαφιστικών κομμάτων στην Αίγυπτο και αλλού, τα οποία, προδίδοντας τις σαλαφιστικές αρχές περί απόρριψης των σύγχρονων θεσμών, συμμετείχαν στις μετα-επαναστατικές πολιτικές μεταβάσεις.

Οι Σαλαφιστές (ή Ουαχαμπίτες) κυρίως της Σαουδικής Αραβίας, θεωρούσαν πάντα τους Σίιτες σαν ειδωλολάτρες που πρέπει να ζουν στο περιθώριο. Η αντιπαράθεση αυτή δεν μειώθηκε ποτέ. Και οξύνθηκε εκ νέου το 1979, όταν ο σιισμός του αγιατολάχ Χομείνι ανέλαβε την εξουσία στο Ιράν. Ο επαναστατικός σιισμός συνιστά απειλή για τους Σαουδάραβες επειδή αμφισβητεί τόσο τον ρόλο τους ως «θεματοφυλάκων των ιερών τόπων» όσο και το δόγμα του ουαχαμπισμού, που για τους Σίιτες στηρίζεται στην αδικία και την καταστολή. Το σύστημα των διεθνών συμμαχιών επιδείνωσε την κατάσταση.

5.1.3. Σουφισμός

Η κίνηση των σούφι επηρεάστηκε από τον χριστιανικό ασκητισμό ο οποίος ακμάζει την ίδια περίοδο σε Συρία, Μεσοποταμία και Περσία. Από τους χριστιανούς ασκητές, ορθόδοξους ή μονοφυσίτες (ραχίμπ) έλαβαν τον μάλλινο απλό χιτώνα (Ḥūfi), ο οποίος έγινε το χαρακτηριστικό τους διακριτικό και από τον οποίο έλαβαν την ονομασία τους. Επίσης την πρακτική της προσευχής και του κανόνες της άσκησης.

Ετυμολογία ονομασίας: Ḥūfi (σούφι) στην αραβική γλώσσα σημαίνει αυτούς που φοράνε απλά μάλλινα ενδύματα και το όνομα αυτό υιοθετήθηκε ευρύτερα από το 815 για τους μουσουλμάνους ασκητές.

Το ορθόδοξο Ισλάμ διαφωνούσε με τους Σούφι αναφορικά με τη λατρεία των αγίων, τις επισκέψεις σε τάφους, τις μουσικές τελετουργίες, τα θαύματα, και την απόλυτη πνευματική κυριαρχία του σείχη-διδασκάλου ως αλάθητου ηγέτη των μαθητών του. Στην Τουρκία μάλιστα ο Μουσταφά Κεμάλ τα κατήργησε το 1925, χωρίς όμως να επιτύχει την εκμηδένιση της πνευματικής τους επιρροής

5.2. Ο Σιιτισμός

Η λέξη Shia προέρχεται από τον όρο «Shi at Ali» - (υποστηρικτές του Αλί). Ο Αλί για τους Σίιτες θεωρείται ένα ιμάμ, ένας όρος που χρησιμοποιείται από τους Σίιτες όχι

μόνο για να καταδείξει ηγετικές ικανότητες, αλλά και για να υποδηλώσει την εξ' αίματος σχέση προ τον προφήτη. Όταν η εξουσία πέρασε στους απογόνους του Αλί, κάθε ιμάμη διαλέγε έναν διάδοχο και σύμφωνα με το σιίτικο πιστεύω περνούσε κάποιο είδος πνευματικής γνώσης στον επόμενο ηγέτη. Λόγω των διωγμών που υπέστησαν οι σιίτες από την πλειοψηφούσα παράταξη των σουνιτών, ο τελευταίος ιμάμης εξαφανίστηκε και έπαψε η κληρονομική διαδοχή του ιμαμάτου. Επειδή όμως χωρίς ιμάμη δεν μπορεί να υπάρξει σιιτική κοινότητα, οι σιίτες δέχθηκαν ότι ο ιμάμης δεν πέθανε, αλλά με το θέλημα του Θεού κρύφθηκε μυστηριωδώς και παραμένει έκτοτε κρυμμένος παρακολουθώντας και ενισχύοντας από τον κρυφό τόπο την πορεία της κοινότητάς του.

Έτσι στη σημερινή σιιτική κοινότητα την πολιτική και θρησκευτική εξουσία του ιμάμη ανέλαβαν ως εκπρόσωποί του (nâ'ib al-imâm) ορισμένα πρόσωπα μουσουλμάνων νομοδιδασκάλων που ονομάζονται (mujtahids) μουτζαχίντ ή φακίχ, Οι πιο πολυμαθείς από αυτούς τους δασκάλους φέρουν τον τιμητικό τίτλο του ayatollah, «της θεολογικής αυθεντίας του Ισλάμ». Ωστόσο αντίθετα προς τους ιμάμηδες αυτοί δεν έχουν την ικανότητα της έμπνευσης και συνεπώς μπορούν να ερμηνεύσουν τις βασικές πηγές του ισλαμικού νόμου μόνο με λογικά και όχι χαρισματικά κριτήρια.

Σήμερα πάντως στον σιιτικό κόσμο παρατηρείται μια έντονη διεκδίκηση της θρησκευτικής και κοσμικής εξουσίας από τους ουλεμάδες ή μολλάδες (νομοδιδασκάλους), οι οποίοι τονίζουν την παρουσία του κεκρυμμένου ιμάμη στο πρόσωπό τους, και ηγούνται ενός μαχόμενου ισλαμισμού.

Τα σιίτικα χαντίθ διαφέρουν από τα σουνιτικά κυρίως στο ότι περιλαμβάνουν τα ρητά των σιιτών ιμάμηδων, οι οποίοι θεωρήθηκαν ότι εμπνεύστηκαν από τον Θεό. Η σιίτικη ερμηνεία σε αντίθεση με την σουνιτική επιτρέπει περισσότερη ανθρώπινη λογική.

Οι Σιίτες είναι περίπου 40 εκατομμύρια σε όλο τον κόσμο. Ο Σιιτισμός καλύπτει το 10-15% του μουσουλμανικού κόσμου. Σιίτες είναι η πλειονότητα του πληθυσμού στο Ιράν και στο Αζερμπαϊτζάν, το 60% του πληθυσμού του Ιράκ ενώ υπάρχουν σημαντικές ομάδες στο Μπαχρέιν και μικρότερες στον Λίβανο και στο Πακιστάν.

Η άνοδος του Χομείνι στην εξουσία στο Ιράν, μετά το 1979, ενίσχυσε τη θέση των Σιιτών παγκοσμίως, αλλά ταυτοχρόνως προκάλεσε ανησυχία στους μη σιιτικούς πληθυσμούς, ιδιαίτερα στους Άραβες, που αντιπαθούσαν τους Ιρανούς και επέκριναν την ανάμιξη των κληρικών σε πολιτικά ζητήματα. Αρκετά γνωστά ένοπλα κινήματα αντίστασης Σιιτών στον Λίβανο είναι αυτά της Αμάλ και αργότερα της Χεζμπολά.

Οι παρακάτω ομάδες θεωρούνται ως κλάδοι του Σιιτισμού.

5.2.1. Ιμαμίτες (Δωδεκατιστές)

Οι Ιμαμίτες (Δωδεκατιστές), αποτελούν το μεγαλύτερο ρεύμα των Σιιτών (περ. 80%) και ζουν σήμερα κυρίως στο Ιράν, στο Ιράκ, στο Αφγανιστάν και στο Λίβανο.

5.2.2. Ισμαηλίτες (Ισμαΐλί ή Επταδιστές)

Αντλούν το όνομά τους από την αποδοχή του Ισμαήλ ιμπν Τζαφάρ ως ορισμένου πνευματικού διαδόχου του Τζαφάρ αλ-Σαντίκ, διαφέροντας από την κύρια τάση του Σιιτισμού, τους Δωδεκαδιστές, οι οποίοι αποδέχονται τον Μούσα αλ-Καντίμ, νεότερο αδελφό του Ισμαήλ, ως αληθινό ιμάμη[

Η θεολογία του Ισμαηλισμού αντλείται από την εποχή του Μωάμεθ και ως θρησκευτική σέκτα ο Ισμαηλισμός έγινε ένας από τους μεγαλύτερους κλάδους του Σιιτισμού. Με το Χαλιφάτο των Φατιμιδών απέκτησε πολιτική δύναμη από τον 10ο έως τον 12ο αιώνα μ.Χ.

Οι Ισμαηλίτες και οι Δωδεκαδιστές αποδέχονται τους ίδιους 7 αρχικούς ιμάμηδες από τους απογόνους του Μωάμεθ μέσω της κόρης του Φατιμά (Αλίδες, αραβικά: Αλίντ) και για αυτό μοιράζονται αρκετή από την πρώιμη ιστορία τους.

5.2.3. Αλαουίτες

Οι Αλαουίτες ή Νουσαϊρία αποτελούν κλάδο των Σιιτών, αν και έχουν διαφορές μεταξύ τους. Έχουν κι αυτοί μυστικές διδασκαλίες, χωρίς να έχουν το σιιτικό σύστημα που δίνει μεγάλη ισχύ στον ιμάμη και είναι γενικά λιγότερο θρησκευόμενοι. Ιδρυτής τους ήταν ο Μουχάμαντ-μπιν-Νουσάιρ. Διαβιούν ως θρησκευτική κοινότητα στις περιοχές της συριακής ακτής, αποτελώντας μάλιστα το περιβάλλον που στηρίζει το καθεστώς του Σύρου Προέδρου Άσαντ. Μετά την ιρανική επανάσταση, το Ιράν προσέγγισε τους Άραβες Αλαουίτες επιδιώκοντας να τους πείσει ότι είναι πραγματικοί Σίιτες, παρέχοντας υποσχέσεις για σιιτική ιρανική υποστήριξη προς το καθεστώς της Δαμασκού, που στηρίζεται απ' αυτούς.

5.2.4. Αλεβίτες

Η πίστη των Αλεβιτών θεωρείται από τους μουσουλμάνους ως μια αιρετική ερμηνεία του Ισλάμ, ανοικτή ακόμη και στους μη μουσουλμάνους. Ο Αλεβισμός (ή Αλεβιτισμός) έχει ορισμένες ομοιότητες με το σιιτικό Ισλάμ, αλλά θεωρείται ως μία ανεξάρτητη θρησκεία. Οι Τούρκοι Αλεβίτες έχουν ιστορικά αυτοπροσδιοριστεί ως μειονότητα που έχει υποστεί διωγμούς από την πλειονότητα των Σουνιτών.

6. ΤΟ ΙΣΛΑΜ ΩΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙ-ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το Ισλάμ δεν θεωρεί τον εαυτό του μόνον ως θρησκεία αλλά και ως κοινωνία του Θεού, η οποία συνενώνει θρησκευτική και πολιτική μαζί εξουσία. Γι' αυτό στο Ισλάμ δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ θρησκείας και πολιτείας, θείου και ανθρωπίνου νόμου. Η θρησκεία είναι η πολιτικώς οργανωμένη κοινότητα (Ούμμα) όλων των μουσουλμάνων.

Με την καθαρώς θεωρητική της μορφή, η προσευχόμενη κοινότητα αποτελεί συγχρόνως και το αγωνιζόμενο στράτευμα. Γι' αυτό ο μουσουλμανικός στρατός αποτελεί «τον στρατό του Αλλάχ» και το δημόσιο ταμείο «το ταμείο του Αλλάχ». Με ανάλογο τρόπο, ο θρησκευτικός νόμος είναι συγχρόνως και νόμος της πολιτείας, όπως τα θρησκευτικά προβλήματα είναι συγχρόνως πολιτικά και τα πολιτικά θρησκευτικά.

Η φύση αυτή του Ισλάμ προέρχεται από τη διπλή ιδιότητα του ιδρυτού του. Ο Μωάμεθ δεν παρουσιάστηκε ως μεσίτης και λυτρωτής, αλλά ως προφήτης του Θεού που προσκομίζει τον θείο Νόμο, δηλαδή το Κοράνιο, ως εντολή του Θεού απαραίτητα και απαραβίαστη. Ο Μωάμεθ επίσης δεν ήταν μόνον ο προφήτης του Θεού, αλλά και ο αρχηγός της κοινότητάς του. Συνεπώς το Ισλάμ δεν είναι θρησκεία απολυτρωτική. Και εφόσον δεν υπάρχει μεσίτης και λυτρωτής δεν υπάρχουν επίσης ιερατείο και μυστήρια σ' αυτό, διά των οποίων θα έφερε εις πέρας το απολυτρωτικό έργο του μεσίτη.

Επομένως το Ισλάμ δεν γνωρίζει θεία ιερατική αρχή, ούτε για τη φύλαξη της αποκαλύψεως, ούτε για τη μετάδοση της χάριτος του Θεού διά μυστηρίων. Υπάρχουν μόνο οι νομοδιδάσκαλοι ουλεμάδες ('ulamâ', γνώστες ή ειδήμονες του νόμου), οι οποίοι σπουδάζουν τον θείο νόμο και καταγίνονται με αυτόν, αλλά είναι λαϊκοί άνδρες, χωρίς ιδιαίτερο ιερατικό χάρισμα. Ως ειδήμονες του ιερού νόμου, αναλαμβάνουν καθήκοντα υπηρεσίας στα τεμένη και τα ιεροδιδασκαλεία, αλλά ως αιρετά μέλη της κοινότητας.

Οι νομοδιδάσκαλοι λοιπόν δεν είναι μεσίτες, αλλά τηρητές και διδάσκαλοι του νόμου του Θεού. Ο Θεός κατά το Ισλάμ, είναι απολύτως απρόσιτος και δεν νοείται προσέγγισή του διά ενδιαμέσων ανθρώπων. Στέλνει τον νόμο του διαμέσου αγγέλου στον προφήτη και απαιτεί απόλυτη υποταγή από τους πιστούς του. Υπό την έννοια αυτή, οι νομοδιδάσκαλοι αποτελούν ένα σώμα εξουσίας, θρησκευτικής και πολιτικής. Δεν έχουν ιδιαίτερο ιερατικό χάρισμα, δεν τελούν μυστήρια για απολύτρωση και είναι αιρετά μέλη εκλεγόμενα για τα συγκεκριμένα καθήκοντα από την κοινότητα.

Συν τω χρόνω όμως οι ουλεμάδες, ως ειδήμονες του νόμου και υπηρέτες των μουσουλμανικών τεμενών, απέκτησαν ορισμένα δικαιώματα μέσα στη μουσουλμανική κοινότητα. Έτσι τύποις δημιουργήθηκε ένα είδος «ιερατείου» με μια συγκεκριμένη αιρετή ιεραρχία που συνιστούν ο χαλίφης, ο ιμάμης, ο μουεζίνης, ο χατίπης, ο μουφτής (ανώτερος νομοδιδάσκαλος) και ο καδής, ιεροδικαστής. Όλοι όμως αυτοί είναι αιρετά μέλη της κοινότητας χωρίς ειδικό μυστήριο ιερωσύνης και χωρίς να τελούν μυστήρια.

Από αυτούς, ο χαλίφης δεν υπάρχει σήμερα. Όταν υπήρχε χαλιφάτο, ο χαλίφης ήταν ο αρχηγός της θρησκευτικής και πολιτικής κοινότητας του Ισλάμ και ο προστάτης της πίστης και των πιστών (Αλ-αμίν αλ-μουμινίν), χωρίς όμως χαρισματικές ιδιότητες.

Ο ιμάμης των σουννιτών είναι ο προϊστάμενος και οδηγός των πιστών στην προσευχή, και ιδιαίτερα την μεσημβρινή της Παρασκευής στο κεντρικό τέμενος της κοινότητας. Επειδή η μόνη λατρεία του Θεού στο Ισλάμ είναι η προσευχή (σύντομη και στερεότυπη), για την εύρυθμη τάξη της ο ιμάμης πρέπει να γνωρίζει και να απαγγέλλει εκφώνως όλες τις ευχές, οι οποίες καλούν τους πιστούς να σταθούν όρθιοι, να σκύψουν, να γονυπετήσουν, να κάνουν πρηνείς μετάνοιες ακουμπώντας το μέτωπό τους στο έδαφος, και πάλι, ακολουθώντας τις συνθηματικά εκφωνούμενες ευχές, να εγερθούν σε στάση προσοχής και να ετοιμασθούν για νέες, όπως παραπάνω, μετάνοιες. Παλαιότερα ο ιμάμης ήταν οδηγός των πιστών τόσο στις προσευχές όσο και στα πεδία των μαχών και ταυτιζόταν με τον χαλίφη. Σήμερα παραμένει η ιδιότητα του αυτή, αλλά θεωρητικά.

Μουεζίνης είναι εκείνος που ανέρχεται στον μιναρέ και καλεί τους πιστούς στην προσευχή, ενώ ο χατίπης είναι ο αναγνώστης και κήρυκας του Κορανίου.

Ο καδής είναι ο μουσουλμάνος ιεροδικαστής, ο οποίος δικάζει με βάση τους κανόνες της shari'a, της ισλαμικής νομοθεσίας. Ο μουφτής είναι ο κατεξοχήν νομοδιδάσκαλος, ο οποίος έχει ως καθήκον όχι να ερμηνεύει τον ιερό νόμο ή να αναπτύσσει νέες διατάξεις, αλλά να ανατρέχει στις κωδικοποιημένες ήδη από τον 10ο αιώνα διατάξεις των σχολών του ισλαμικού νόμου και να βγάζει «γνωματεύσεις» (φειτβά), με βάση τις οποίες θα κρίνει ο καδής την εκδικαζόμενη υπόθεση. Ως ένα είδος θρησκευτικού νομάρχου σε πόλη μιας επαρχίας, ο μουφτής αποφαίνεται επίσης για περιπτώσεις οικογενειακού δικαίου, δηλ. γάμων, κληρονομιών και διαζυγίων.